

Vinou nevyrovnané vzdělanosti u nás stále ještě částečně přežívá primitivní marxistické vnímání existence kultury jako pouhé nezávislé „nadstavby“ výrobních vztahů. Marxistický pohled na kulturu přináší, zejména při posuzování jejího společenského fungování a finančních potřeb také mylné užívání kvantitativních hodnotících kritérií.

Kultura přitom vyvěrá z hloubky lidské podstaty, je základním formujícím pilířem osobnosti i společnosti. Například při obhajobě identity města i země nehraje roli vlastnictví materiálního kapitálu, ale právě fenomén kultury. Jeho podstatnou dimenzí je mravní kultura. Proto je třeba neustále zdůrazňovat primát etiky proti zdánlivým imperativům hrubě praktické roviny každodenního života.

PROFESNÍ ETICKÝ KODEX MUZEÍ UMĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

RADA GALERIÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Etické profesní kodexy jsou v České republice po roce 1990 nezbytně přijímány ve většině odvětví lidské činnosti. Na půdě našich muzeí se o těchto samoregulačních dokumentech diskutovalo delší dobu. Po roce 2000 přispěl do diskuse významným způsobem český ICOM překladem čerstvě aktualizované mezinárodní muzejní normy. Její obsah byl přirozeně natolik propracován, že jej Rada galerií ČR mohla považovat za základ pro českou verzi. Tuzemské podmínky však nezbytně vyžadovaly doplnění dalších částí. K nim se v letech 2003 – 2007 rozvinula diskuse na stránkách profesního bulletinu MUZEUM, UMĚNÍ A SPOLEČNOST. Nebyla uspěchaná, měla prostor téměř čtyř let. Šlo o diskusi zaměřenou na práci muzeí pracujících s vizuálním uměním. Zúčastnili se jí nejen muzejníci, ale také zástupci zřizovatelů. Problematika byla také konzultována s Etickým fórem ČR a pro srovnání byly studovány profesní kodexy mnoha oborů. Potvrdilo se, že specifika muzeí umění si vlastní formulaci etické normy zasluhují. Shodou dobových okolností ostatní typy českých muzeí na svých kodexech dále nepracovaly. Následující text je proto produktem specializovaného muzejního oboru, který svou vlastní etickou normu nezbytně potřebuje.

Všechny kodexy jsou v rámci vývoje aktualizovány, proto další praxe může přinést požadavky na některé úpravy nebo doplnění textu. Návrhy na doplnění a úpravy shromažďuje vedoucí pracovní skupiny Mgr. Tomáš Fassati (fassati@atlas.cz). V době, kdy doženou svůj dluh ostatní typy českých muzeí, může být tento etický kodex provázán do obecnější roviny činnosti. Nelze však odhadnout, kdy k tomu dojde. Absenci etického kodexu pro citlivější vazbu své činnosti k životu společnosti nemohla muzea umění déle prodlužovat, proto bylo zodpovědné, že projednávání svého specializovaného profesního dokumentu do konce roku 2007 uzavřela.

OBSAH**1. Úvod**

ETIKA INSTITUCÍ

2. Základní principy zřizování muzeí

- 2.1 Zřizovatelé muzeí
- 2.2 Minimální standardy podmínek pro činnost muzea
- 2.3 Statut
- 2.4 Vztah zřizovatele a muzea
- 2.5 Hodnocení činnosti muzea
- 2.6 Financování
- 2.7 Prostory
- 2.8 Zaměstnanci
- 2.9 Přátelé muzeí a patronátní organizace
- 2.10 Výchovně-vzdělávací a společenská úloha muzea
- 2.11 Veřejná dostupnost
- 2.12 Expozice, výstavy, ediční činnost, webová prezentace a další akce
- 2.13 Vnější zdroje a partnerství
- 2.14 Vztah k politické sféře
- 2.15 Zisková činnost
- 2.16 Zákonné povinnosti

3. Akvizice muzejních sbírek

- 3.1 Sbírký
- 3.2 Akvizice materiálu nezákonného původu
- 3.3 Terénní výzkum a sběry
- 3.4 Spolupráce muzeí v oblasti sbírkotvorné činnosti
- 3.5 Akvizice a státní, krajská (obecní) koncepce podpory živého umění
- 3.6 Podmíněné akvizice
- 3.7 Zápůjčky a výpůjčky mezi muzei
- 3.8 Střet zájmů

4. Vyřazování ze sbírek

- 4.1 Všeobecný předpoklad trvalosti sbírek
- 4.2 Oprávnění k vyřazování sbírek a další možnosti
- 4.3 Zásady a postupy při vyřazování
- 4.4 Navracení a restituce předmětů kulturní hodnoty

PROFESIONÁLNÍ JEDNÁNÍ

5. Všeobecné principy

- 5.1 Etické závazky muzejních pracovníků
- 5.2 Individuální jednání
- 5.3 Soukromé zájmy

6. Profesionální zodpovědnost za sbírky

- 6.1 Akvizice sbírkových předmětů
- 6.2 Péče o sbírky
- 6.3 Restaurování a konzervace sbírek
- 6.4 Evidence a dokumentace sbírek
- 6.5 Péče o živé tvory
- 6.6 Lidské pozůstatky a předměty sakrálního charakteru
- 6.7 Soukromé sbírky

7. Profesionální zodpovědnost vůči veřejnosti

- 7.1 Dodržování profesních standardů
- 7.2 Vztahy k veřejnosti
- 7.3 Důvěrnost informací

8. Profesionální zodpovědnost vůči kolegům a profesi

- 8.1 Profesionální zodpovědnost
- 8.2 Profesionální vztahy
- 8.3 Vědecko-výzkumná činnost
- 8.4 Obchodní činnost
- 8.5 Další možné střety zájmů
- 8.6 Ověřování autenticity a znalecké posudky (oceňování)
- 8.7 Jednání odporující etickým zásadám

9. Etika návštěvníka**10. Aplikace Profesionálního etického kodexu českých muzeí umění**

1. Uvod

Profesní etický kodex českých muzeí umění je prostředkem profesionální samoregulace. Stanoví minimální normy chování a profesionálního jednání, které mohou přiměřeně dodržovat všichni odborní muzejní pracovníci českých muzeí umění a v návaznosti na svou práci je vyžadovat od svých partnerů. Jeho východiskem se stal profesní etický kodex mezinárodního muzejního sdružení ICOM, ke kterému se hlásí muzea po celém světě. V textu byla v přiměřené míře ponechána fakta dotýkající se přírodnin, neboť soudobé stejně jako historické umění s nimi rovněž pracuje.

Tento kodex jasně stanoví, co může veřejnost oprávněně očekávat od profesionálního muzejního pracovníka. I když nemůže mít vyšší platnost než zákon, může kodex alespoň zčásti nahradit právní normu tam, kde jsou státem vydané zákony nedostatečné nebo se nevztahují na všechny profesní záležitosti. Etické kodexy na rozdíl od právních norem nemají za cíl vytvářet přísně logické systémy, spíše upřesňují odborné morální postoje. Oproti legislativním normám mají při nevýhodě své právní nezávanosti naopak jednu zásadní přednost. V zemích, kde je zvykem najímat právníky, aby aktuální zákony velmi pružně interpretovali ve prospěch svého klienta, vytvářejí zásadní morální oporu pro tu část veřejnosti, které se poctivý přístup k životu nemísí se ziskovou vychytralostí.

Etické kodexy stejně jako zákony ovlivňují společenské změny a vývoj praxe v oboru. V muzejnictví je tento vývoj zvláště zřetelný, protože jejich společenský vliv se rozšířil z výhradně odborné sféry do výchovy a vzdělávání, volnočasových aktivit, turistiky a propagace kulturní identity. Nadto došlo v uplynulých dvou desetiletích v některých zemích k hlubokým změnám, při nichž byly veřejné služby převedeny do soukromého a obchodního sektoru a vznikly specializované agentury poskytující služby muzeím. Takové změny mohou negativně ovlivnit vývoj muzejní profese. Proto by se tento aktualizovaný profesní etický kodex muzeí umění měl stát u nás společným závazkem pro všechny, kdo se zabývají sbírkotvornou činností a interpretací kulturního dědictví. Členství v Radě galerií České republiky je zároveň přihlášením se k tomuto kodexu.

ETIKA INSTITUCÍ

Tato část kodexu vychází z předpokladu, že institucí se rozumí muzeum poskytující veřejnou službu. Na instituce, které nejsou muzeem, avšak poskytují služby pro muzea, se tato ustanovení rovněž vztahují. Přírozenou vazbu k muzeím pak vytváří instituce, které muzea zřizují. Doplnkem pak jsou instituce muzea podporující, mj. zejména spolky, kluby, či kruhy přátel muzeí.

2. Základní principy zřizování muzeí

2.1 Zřizovatelé muzeí

Zřizovatelem muzea je v ČR převážně ministerstvo kultury, kraj nebo obec. Současná legislativa sama zatím přímo nenabízí řešení správy muzea prostřednictvím správní rady. Zřizovatel však tuto formu může stanovit ve zřizovací listině.

Úředníci zřizovatele jsou kompetentní ve vztahu k muzeu pouze pro kontrolu naplňování české legislativy a zřizovací listiny, resp. statutu. Není demokratické, a proto ani etické, aby na ně nebo na ředitele muzea přenášeli volení zastupitelé rozhodovací pravomoci vyžadující kolektivní posuzování. Jde o

- stanovení případně schvalování koncepčních záměrů muzea
- hodnocení činnosti muzea
- výběr (nikoliv jmenování) ředitele muzea
- hodnocení estetických kvalit uměleckých výtvorů

Sám zastupitelský orgán má malé předpoklady zabývat se řešeními závažnější problematiky činnosti muzea přímo. Pro dodržení etiky a demokracie je tedy nezbytné, aby zastupitelé delegovali takové pravomoci nezávislé muzejní radě, případně dalším kolektivním muzejním orgánům (nákupní komise apod.), které podle demokratického klíče jmenují z reprezentantů veřejnosti daného regionu a vědců oborů, na nichž je postavena odborná činnost muzea. Za zřizovatele mohou z laiků v těchto kolektivních orgánech figurovat pouze volení zastupitelé (poslanci), v žádném případě ne zaměstnanci úřadu zřizovatele. Byl by tak zásadně ohrožen základní předpoklad odborné nezávislosti muzejní činnosti. Pravomoci muzejní rady i klíč k jejímu složení stanoví zřizovatel ve zřizovací listině.

Zřizovatel muzea má morální povinnost udržovat a rozvíjet všechny aspekty muzea, jeho sbírky a služby. Především musí dbát na to, aby všechny svěřené sbírky byly odpovídajícím způsobem uloženy, uchovávány a dokumentovány.

2.2 Minimální standardy podmínek pro činnost muzea

Minimální standardy týkající se rozpočtu, bezpečnosti sbírek, prostor pro činnost, personálního obsazení a služeb vyplývají částečně ze zákona o sbírkách muzejní povahy, částečně je mohou doplnit zřizovatelé, aby tak nastavili srovnatelné podmínky pro práci v této výzkumné, vzdělávací a reprezentační oblasti služeb veřejnosti.

2.3 Statut

Každé muzeum musí mít psaný statut nebo jiný dokument (zřizovací listinu) vymezující jasně jeho právní postavení, úkoly a charakter stále neziskové instituce v souladu s příslušnými českými zákony a normami EU. Zřizovatel v něm musí ve spolupráci s managementem muzea jasně formulovat a zveřejnit cíle, záměry a koncepci muzea, jakož i kompetence a strukturu muzejní rady.

2.4 Vztah muzea, zřizovatele a veřejnosti

Podle jednoho ze základních demokratických principů „kulturu nelze řídit, lze pro ni pouze vytvářet podmínky“ zajistí zřizovatel vhodnou formulací statutu nezávislost odborné činnosti muzea. Zřizovatel a další orgány k tomu pověřené mohou pouze kontrolovat, zda muzeum dodržuje právní normy své země a statut. Muzeum je za svou práci odpovědné veřejnosti.

Vztah muzea a veřejnosti je zprostředkován muzejní radou nebo jí podobným nepolitickým orgánem, jehož poslání je rovněž vymezeno statutem. Složení tohoto kolektivního orgánu má vyváženě zastupovat vědeckou sféru vztahující se k teorii umění a dalším společenským vědám i strukturu divácké (nikoliv výtvarné) veřejnosti regionu, v němž muzeum působí. V otázkách činnosti má muzejní rada postavení poradní, v otázkách hodnocení dopadu činnosti na veřejnost schvaluje či připomínkuje výroční zprávy, ve vztahu k řediteli muzea navrhuje zřizovateli jeho jmenování nebo odvolání a to v případě zásadního provinění proti etickému kodexu nebo v případě opakovaného neschválení výroční zprávy. Přímo zřizovatelem může být ředitel odvolán pouze po prokázaném porušení zákona, v ostatních případech pouze po opakovaném prokázaném závažném porušení statutu, kdy byla řediteli dána možnost obhajoby před zástupcem zřizovatele a muzejní radou. (Dále viz 2.8 – Zaměstnanci)

Vzhledem k tomu, že české předpisy nevedou k pravidelným obměnám ve funkcích ředitelů muzeí umění prostřednictvím výběrových řízení, může to vést k opačnému extrému, kdy je ředitel kdykoliv odvolán účelově, protože nevyhovuje momentálním vztahům zřizovatele a muzea. Takovému neetickému přístupu musí všichni zúčastnění bránit jak aktuálními postoji i činy, tak přípravou interních předpisů, které zabrání unáhleným, zaujatým krokům.

Pro optimální operativnost managementu specializovaného muzea umění je nezbytná jeho organizační samostatnost. Tuzemská i zahraniční praxe opakovaně potvrdila, že slučování specializovaných muzeí umění do větších celků s jinými institucemi není pro činnost přínosné. Většinou vede ke snížení kvality i kvantity činnosti a ve vztahu k veřejnosti ke ztrátě čitelnosti a užitečné atraktivnosti. Slučování s institucemi, které nemají vědecký sbírkotvorný charakter (např. kulturní centra, knihovny) vede přirozeně k nerespektování uvedeného specifika, slučování s jinými muzei má negativní vliv na identitu sloučených institucí, schopnosti pracovníků se s ní ztotožnit (obětavě pro ni pracovat a reprezentovat ji). Sloučením se také potlačí přínosný prvek soutěživosti mezi institucemi, je známo, že soutěžení různých složek uvnitř jedné instituce nemá potřebný prostor a vede často k užívání problematických metod.

V tuzemských podmínkách jsou pokusy o slučování pozůstatkem totalitních praktik vedoucích k umělé regulaci činnosti. Navenek bývají zdůvodňovány ekonomicky, avšak pokud vůbec někdy přinesou malou ekonomickou úsporu, je to za cenu ztráty kvality a často i kvantity práce, kterou takový typ zřizovatele nedokáže rozeznat a ocenit. Jestliže zřizovatel připravuje koncepci vedoucí ke sloučení tak, že odborná diskuse o ní probíhá bez většinové účasti pracovníků dotyčných muzeí, dává jednoznačně najevo, že plánovaným krokem sleduje zcela jiné záměry než ekonomiku a kvalitu práce muzeí. Etický zřizovatel proto při snaze o úspory nejprve vyčerpá všechny účinnější možnosti, než vůbec přistoupí k diskusi o úsporách formou slučování. K účinným možnostem patří například budování společných depozitárních objektů pro společně zřizovaná muzea, vytváření společného servisu pro muzea v oblasti restaurování, fotodokumentace, propagace, výpočetní techniky či vozového parku.

2.5 Hodnocení činnosti muzea

K oficiálnímu hodnocení činnosti muzea je oprávněna pouze muzejní (správní) rada. Neoficiální hodnocení je přirozeným právem návštěvníků, veřejnosti regionu včetně publicistů. Všichni přitom respektují etiku posuzování, která spočívá zejména

- v pochopení, že přínosy muzeí pro rozvoj společnosti se převážně projevují s dlouhodobým efektem, který lze měřit pouze zprostředkovaně např. zvýšenými příjmy z cestovního ruchu, zvýšením kultury výrobní sféry, zkvalitněním vzdělanosti regionu apod.

- v pochopení, že kvantitativní parametry nejsou spojeny s hlavními hodnotami, které činnost muzeí umění přináší, proto je profesionální je užívat jen doplňkově. Důležitější než počet návštěvníků je u veřejněprávních produkcí důvěryhodnost ve vztahu ke kvalitě.

- v pochopení, že je sice vhodné se snažit zprostředkovat umění co nejširším vrstvám veřejnosti, ale že přirozená společenská podstata konzumu kvalitního výtvarného umění je menšinová

- v pochopení smyslu služby menšinám

- a) handicapovaným vzdělanostně, kulturně apod. pomáhá k lepší socializaci

- b) elitám vytváří potřebný náročný servis, díky kterému se elity rozvíjejí a podněcují rozvoj celé komunity

- v pochopení role společenských věd ve společnosti, kde na rozdíl od přírodních věd téměř nelze patentově chránit výsledky výzkumu (a obchodovat tak s nimi), které se tak po zveřejnění stávají společenským majetkem zásadně přispívajícím k rozvoji všech odvětví činnosti

- v pochopení odlišných kritérií hodnocení společenských věd, kde je třeba za větší přínos počítat publikace řešící běžné problémy společnosti v místním populárním tisku než publikace špičkových výzkumů zveřejněné v renomovaných odborných časopisech

2.6 Financování

Zřizovatel muzea nese plnou finanční odpovědnost za muzeum i za ochranu a péči, kterou je třeba věnovat jeho majetku: sbírkám a jejich dokumentaci, prostorám, zařízení a vybavení, finančním závazkům a pracovníkům. Jeho povinností je stanovit a definovat cíle instituce a zajistit, aby veškerý potenciál muzea byl efektivně využíván k muzejním účelům. Dále je třeba zajistit pravidelný přísun a dostatek finančních prostředků z veřejných nebo soukromých rozpočtů, aby muzeum mohlo vykonávat a rozvíjet svou činnost. Účetnictví musí být vedeno v souladu s právním řádem České republiky a obecně platnými účetními předpisy. Nejen se sbírkami, které jsou veřejným (státním, krajským nebo obecním) majetkem, ale také se soukromými sbírkami registrovanými podle zákona nelze nakládat jako s obchodovatelným majetkem.

2.7 Prostory

Zřizovatel má prvořadou povinnost zajistit prostory vhodné z hlediska bezpečnosti a ochrany sbírek. Tyto prostory musí umožňovat muzeu, aby mohlo plnit své základní funkce – sbírkotvorné a vědecko-výzkumné, výchovně-vzdělávací a reprezentační činnosti. Prostory musí odpovídat všem právním předpisům platným v České republice a vztahujícím se k ochraně zdraví, bezpečnosti a dostupnosti, se zřetelem ke zvláštním potřebám handicapovaných osob. Musí být zavedena odpovídající stálá ochranná opatření proti krádeži, požáru, záplavám, vandalismu a poškození. Postup v případech mimořádných situací musí být jasně stanoven.

2.8 Zaměstnanci

Povinností zřizovatele je zabezpečit, aby muzeum mělo dostatečný počet kvalifikovaných pracovníků pro plnění svých úkolů. Počet zaměstnanců a jejich pozice (dlouhodobý nebo časově omezený pracovní poměr) závisí na velikosti muzea, jeho sbírek a na úkolech, které má muzeum plnit. Je však potřeba nalézt taková řešení, která umožní muzeu zabezpečit péči o sbírky, jejich veřejnou dostupnost, služby návštěvníkům, vědecko-výzkumnou činnost a bezpečnost.

Zvláště důležitou povinností muzejní (správní) rady je výběr ředitele muzea, povinností zřizovatele pak jeho jmenování. Při výběru je třeba brát v potaz odborné znalosti a manažerské zkušenosti, vyžadované pro efektivní vykonávání vedoucí funkce. Ředitel muzea je přímo zodpovědný správni radě za obsah činnosti muzea a zřizovateli za respektování právních norem. Ředitel má mít k oběma orgánům přímý přístup.

V případě běžné obměny obsazení funkce ředitele považuje zřizovatel za užitečné využít zkušenosti odcházejícího ředitele a umožnit mu další pracovní poměr v muzeu na místě odpovídajícím jeho kvalifikaci. Pokračování pracovního poměru na odborném pracovišti muzea je odcházejícímu řediteli umožněno i v případě, že nebyl hodnocen jako kvalitní manažer.

Zřizovatel musí zajistit, že jmenování, funkční a pracovní postup, propouštění nebo přeřazení kteréhokoliv zaměstnance se uskutečňuje výhradně v souladu s platnými právními předpisy a s ohledem na zájmy muzea, jeho cíle a koncepci. I když je tento postup delegován na ředitele nebo jiného člena vedení muzea, je třeba zajistit, že personální změny budou probíhat profesionálně, v souladu s etikou a že prvořadý důraz bude kladen na zájmy muzea.

Odborní muzejní pracovníci musí mít odpovídající univerzitní, technické a odborné vzdělání. V muzeích umění to mj. znamená, že ty profese, které vyžadují komplexní umělecko-historickou kvalifikaci nejsou nouzově obsazovány absolventy uměleckých škol. Zaměstnávání absolventů uměleckých škol na místech ředitelů a kurátorů sbírek nebo výstav vede k nepřijatelnému střetu zájmů.

Vzdělání pracovníků muzeí je třeba průběžně dále rozvíjet, aby mohli plnit své zodpovědné úkoly v rámci činnosti muzea a při péči o kulturní dědictví. Zřizovatel, správní rada i ředitel musí uznávat a doceňovat nezbytnost dobře připraveného a kvalifikovaného personálu a vytvářet možnosti k dalšímu vzdělávání a rekvalifikaci s cílem udržet kvalifikované a výkonné pracovní síly.

Zřizovatel, správní rada ani ředitel nesmí nikdy vyžadovat od muzejního pracovníka jednání, jež by se mohlo považovat za odporující zásadám tohoto kodexu, státní legislativy či jiné národní profesní etické normě.

2.9 Přátelé muzeí, vědecká sdružení a patronátní organizace

Činnost muzeí je závislá na laické i odborné veřejnosti, která podporuje jejich růst a rozvoj. Mnoho muzeí má své společnosti přátel a patronátní organizace nebo se podílí na činnosti vědeckých sdružení. Muzeum je povinno vytvářet příznivé prostředí pro takovou podporu, oceňovat její přínos, podporovat tuto praxi a prosazovat budování harmonických vztahů mezi patronátními organizacemi a zaměstnanci muzea.

Mezi uvedené partnerské organizace nepatří sdružení samotných umělců, která se zabývají propagací svých členů a hájí jejich existenční potřeby. Aby nedošlo ke střetu zájmů, musejí muzea na takových sdruženích zůstat zcela nezávislá.

2.10 Výchovně-vzdělávací a společenská úloha muzea

Výchovně vzdělávací a společenskou úlohu muzea umění ovlivňuje především zaměření aktivit k aktuálním sociálním problémům. Muzejní pracovníci se proto snaží omezovat ty části programu, které se formálně zabývají jen omezeným pohledem na umění samotné, v pohledu izolovaném od komplexního spektra společenských funkcí. Podporují přitom humanistické, ekologické a všechny myšlenkově hlubší koncepty. Obsahům podněcujícím násilí, nesnášenlivost, ekologickou ignoranci, naivní povrchnost nebo konzumerismus či obdiv k nim naopak koncepčně brání v negativním společenském působení.

Muzeum je institucí sloužící společnosti a jejímu rozvoji a musí tedy být pro veřejnost otevřeno (i když v případě některých úzc specializovaných muzeí je okruh návštěvníků omezen).

Jednou ze základních povinností muzea je rozvíjet svoje výchovně-vzdělávací působení v rámci místní populace, turistického ruchu nebo specializovaných skupin, kterým má sloužit. Mělo by poskytovat veřejnosti možnost, aby se aktivně zapojila do rozvoje muzea a podporovala jeho cíle a činnost. Spolupráce s veřejností je nedílnou součástí naplňování výchovně-vzdělávací role muzea a k jejímu uskutečňování může muzeum zaměstnávat kvalifikované pracovníky.

2.11 Veřejná dostupnost

Expozice a výstavy muzea musí být fyzicky i intelektuálně dostupné veřejnosti po odpovídající denní dobu a v pravidelném čase. Hodiny stanovené pro veřejnost umožní muzeu návštěvníkům využít v rovnocenné hodnotě v celém rozsahu bez technických a organizačních omezení. Napomáhá k tomu mj. základní předpoklad, že pracovní doba zaměstnanců pro styk s veřejností musí být delší než stanovené hodiny pro veřejnost.

Muzeum musí rovněž umožnit veřejnosti v rozumné míře kontakt se svými vědeckými pracovníky a přístup k nevystaveným sbírkám, a to na základě sjednané schůzky nebo jiné dohody. Muzea jako správci základních hmotných dokladů musí nejvyšší možnou měrou zpřístupňovat své sbírky badatelům. Muzea musí poskytnout volný přístup k požadovaným informacím o sbírkách, s výjimkou nutných omezení z důvodů utajení nebo bezpečnosti (viz 7.3).

Z principů své vzdělávací neziskové činnosti, pokud rozpočet neumožňuje volné nebo dobrovolné vstupné, uzpůsobí muzeum strukturu vstupného tak, aby jednotlivé kategorie byly daným sociálním skupinám dostupné, případně aby bezplatný vstup byl možný alespoň jednou během každé výstavní aktivity.

2.12 Expozice, výstavy, ediční činnost, webová prezentace a další akce

Prvořadým úkolem muzea je uchovávat pro budoucnost své sbírky a využívat je k získávání a šíření poznatků prostřednictvím vědecko-výzkumné práce a výchovně-vzdělávací činnosti, expozic, krátkodobých výstav a dalších akcí. Tyto činnosti musí být v souladu se stanovenou koncepcí a výchovně-vzdělávacími cíli muzea a nesmí ohrožovat ani kvalitu sbírek ani úroveň péče o ně. Muzea si musí být vědoma, že vystavování materiálu bez uvedení jeho původu může být považováno za obcházení zákazu nezákonného obchodu s předměty kulturní hodnoty. Muzeum musí usilovat o to, aby veškeré informace, které různými způsoby zveřejňuje, byly přesné, pravdivé, objektivní a vědecky podložené. Znamená to například, že muzeum neposkytne své výstavní prostory k realizaci výstav, které nemají v přípravě tým vědeckého pracovníka.

2.13 Vnější zdroje a partnerství

Muzeum může vyhledávat a přijímat finanční či jinou podporu z podnikatelské či soukromé sféry. Vztahy mezi muzeem a poskytovatelem této podpory musí však být jasně definovány a vymezeny. Mezi partnery je vhodné rozlišovat mecenáše a sponzory. První typ partnerů – mecenáši – nepřicházejí se svými příspěvky proto, aby jim muzeum vytvářelo reklamu; jejich jména se proto zveřejňují jen výjimečně za předem vymezených okolností. Druhý typ partnerů – sponzoři – jsou podle smluvně stanovených podmínek uváděni na vybraných místech prezentace muzea. Při sponzorském vztahu jde o propagaci instituce nebo značky skutečností, že přispívá na hodnotné muzejní vzdělávací aktivity. Nejde o propagaci konkrétních aktivit nebo výrobků sponzora v prostorách muzea nebo v jeho publikacích.

Je velmi důležité zajistit, aby partnerské vztahy v žádném případě nenarušovaly principy a poslání muzea ani případné zájmy sociálních skupin, spojovaných s akcí, která je tímto způsobem financována. Je neetické přijímat podporu od subjektů, které mají nejen hlavní, ale třeba i jen doplňkový zisk z výroby nebo šíření návykových látek, dětské práce, průkazné devastace životního prostředí nebo spolupráce s totalitními režimy.

Je třeba vnímat, že muzea jsou reprezentanty vzdělávání a často i významných duchovních hodnot, proto by neměla přistupovat na partnerství s institucemi pracujícími s pokleslou zábavou, kýčem, nekulturním brakem, vymýváním mozků včetně pochybných esoterických aktivit.

2.14 Vztah k politické sféře

Práce muzeí umění se nezbytně často musí dotýkat i politických témat, sama muzea však jsou povinna vytvářet nestranné prostředí, v rámci kterého mohou zaznít různé hlasy. V tomto směru se pracovníci muzeí musí snažit o vyváženost, to znamená, že dají prostor hlasům různých stran a pokud nejsou takové hlasy k dispozici, sami v rámci svých vystoupení na jednostrannost upozorní. Etická aktivita muzejních pracovníků může dát předpoklad vypořádat se i s problémy, které vyplývají ze zjištění nebo slabošského legalizování extrémistických stran zejména postkomunistických zemích.

Muzea umění se naopak při práci s tvorbou silně angažují při šíření a propagaci základních hodnot humanismu, etiky, ekologie a demokracie. Jejich činnost i pracovníci proto musí být chráněny vhodným mechanismem proti ohrožování těmi společenskými skupinami, které výše uvedeným hodnotám nepřejí nebo dokonce proti nim bojují.

Je optimální, když management muzea nefiguruje v žádné politické straně.

2.15 Zisková činnost

Mnohá muzea poskytují svým návštěvníkům služby typu muzejní prodejny či restaurace/občerstvení, které mají charakter ziskové činnosti. Možnosti ziskové činnosti jsou v některých případech rozšířeny o spolupráci komerčního či výjimečně také reklamního charakteru. Z těchto důvodů by měl zřizovatel jasně definovat principy ziskových aktivit vůči případnému využívání sbírek a koncepci muzea – ty by v žádném případě neměly narušovat kvalitu péče o sbírky či instituci jako takovou. Tyto principy by měly jasně odlišit hlavní, odbornou činnost muzea a ziskové aktivity. Získávání finančních zdrojů má být pro muzeum výhodné, musí však zároveň zůstat v souladu s jeho postavením neziskové instituce. Všechny aktivity výše zmíněného charakteru je třeba koncipovat a provádět tak, aby napomáhaly poznání muzea a jeho sbírek.

Ziskovou činnost muzeum neprovádí vůči jiným muzeím, knihovnám a většině vzdělávacích institucí. Znamená to, že své služby v přiměřeném rozsahu poskytuje bezplatně, v případě nezbytnosti za úhradu nezbytných nákladů nebo formou výměny. Příkladem jsou bezplatné návštěvy školních skupin, přiměřená příprava programů pro ně, poskytování prostor nekomerčně zaměřeným občanským sdružením nebo výměna publikací mezi institucemi.

Tam, kde se do ziskové činnosti zapojují dobrovolnické či komerční organizace, je třeba přesně vymezit jejich vztahy vůči muzeu a přesně zformulovat podstatu této činnosti v celkovém kontextu muzea. Reklama i výrobky s tím spojené musí odpovídat platným standardům. Pokud se z jakéhokoliv důvodu vyrábějí kopie, reprodukce nebo komunikáty sbírkových předmětů, musí respektovat integritu originálu a musí být trvale označen jejich vztah k originálu. Všechny předměty, které jsou v prodeji, musí odpovídat všem státním a místním právním předpisům.

2.16 Zákonné povinnosti

Každý zřizovatel je povinen zajistit personálně, finančně i administrativně, aby muzeum mohlo plnit všechny své zákonné povinnosti, ať se jedná o státní legislativu, regionální nebo místní vyhlášky a nařízení, o mezinárodní právo nebo smluvní povinnosti. Činí tak nejen potvrzením vhodné struktury organizačního řádu, ale zejména poskytováním včasných a kvalitních informací o legislativě svému muzeu, případně poskytováním právních konzultací a podpůrných preventivních nezávazných interních kontrol.

Smyslem kontrol zřizovatele je tedy interní kolegiální preventivní podpora, přinášející upozornění na chyby ve prospěch funkčnosti a kvality činnosti i vzájemných vazeb zřizovatele a muzea. Pokud předpisy vyžadují oficiální kontroly některých aktivit muzea s navazujícími postihy, je etickou povinností zřizovatele nejprve provést kontrolu preventivní. Zřizovatel při podpoře dodržování předpisů v muzeu vychází ze skutečnosti, že zatímco podstatou odbornosti úřadu/zřizovatele je práce s legislativou a účetnictvím, podstatou odbornosti muzejní práce je vědecká činnost.

Také zřizovatel musí dodržovat všechny právní závazky a podmínky, jakkoliv se vztahující k muzeu, jeho sbírkovým fondům a činnosti. A přijímat jako vstřícný partnerský krok, je-li muzeem na nedostatky upozorněn.

Profesionální vztah zřizovatele a muzea je postaven na principech kolegiální spolupráce a společné odpovědnosti vůči veřejnosti.

3. Akvizice muzejních sbírek

3.1 Sbírkky

Vedení muzea musí vypracovat a písemně zveřejnit svou sbírkotvornou koncepci. Tato koncepce musí obsahovat základní body v oblasti péče o stávající veřejné sbírkky muzea a jejich využití. Musí jasně vymezit oblasti rozvoje sbírkotvorné činnosti a stanovit směrnice pro trvalé uchování sbírek. Koncepce by zároveň měla obsahovat instrukce, týkající se podmíněných akvizic (viz 3.5), a omezující pravidla pro akvizice materiálů, jež nelze patřičným způsobem katalogizovat, konzervovat, uložit v depozitáři nebo vystavovat. Sbírkotvornou koncepci je třeba alespoň jednou za pět let revidovat a aktualizovat.

Předměty nabyté do muzejních sbírek musí být v souladu s cíli stanovenými ve sbírkotvorné koncepci. Musí být vybírány s důrazem na trvalé uchování a nikoli s výhledem na možné vyřazení. Akvizice předmětů nebo exemplářů, které se vymykají z rámce stanovené sbírkotvorné koncepce, lze provádět jen ve výjimečných případech a pouze po důkladném zvážení ze strany zřizovatele, který přihlédne ke stanovisku odborníků, k významu uvedených předmětů či exemplářů, k národnímu či jinému kulturnímu nebo přírodnímu dědictví a ke specifickým zájmům jiných muzeí. Ani za těchto okolností by však nemělo docházet k akvizicím sbírkových předmětů nejasného původu. Nové akvizice a informace o nich je nutno pravidelně a systematicky zveřejňovat.

3.2 Akvizice materiálu nezákonného původu

Nezákonný obchod se sbírkovými předměty a vzorky napomáhá devastaci historických nalezišť, místních etnických kultur a biologických lokalit, podporuje krádeže na národní i mezinárodní úrovni. Zvyšuje riziko pro ohrožené druhy flóry a fauny, což je porušením Konvence OSN o biologické diversitě (1992) a je v rozporu s povědomím o národním a mezinárodním dědictví. Muzea si musí být vědoma vazeb mezi trhem a ničením lidského a přírodního prostředí, ztrátou informační hodnoty často destruktivním vytržením předmětu z jeho přirozených souvislostí pro komerční účely a musí vědět, že podpora takového obchodu – ať přímá či nepřímá – výrazně odporuje etickým zásadám.

Muzeum nesmí získat žádný předmět koupí, darem, zápůjčkou, dědictvím nebo výměnou, aniž by zřizovatel i odpovědný pracovník muzea měli jistotu, že o vlastnictví daného předmětu lze získat řádný doklad. Zvláště je třeba se ubezpečit, že předmět nebyl nezákonně získán nebo vyvezen ze země svého původu nebo ze země tranzitní, kde mohl mít legálního vlastníka (včetně země, ve které se muzeum nachází). Než se rozhodne o akvizici předmětu, je třeba věnovat náležitou péči doložení celkové historie předmětu – počínaje jeho objevením či vyrobením.

I při dodržení všech výše uvedených zásad muzeum v žádném případě nesmí zařadit do svých sbírek takové předměty, u nichž má zřizovatel nebo příslušný zodpovědný pracovník důvodné podezření, že při jejich získání došlo k nepovolenému, nevědeckému či úmyslnému ničení nebo poškození historických památek, archeologických nebo geologických nalezišť nebo přírodních lokalit, případně že nálezy nebyly náležitě ohlášeny majiteli či uživateli pozemku nebo příslušným správním či státním úřadům. Muzeum nesmí přímo ani nepřímo získávat do svých sbírek ani biologický nebo geologický materiál, který byl nasbíráván, prodán nebo byl předmětem jiného převodu v rozporu s místními, regionálními, státními a mezinárodními zákony a konvencemi o ochraně přírody a péči o přírodní dědictví platnými v zemi, kde se muzeum nachází nebo v jiné zemi. K profesnímu střetu dochází v případě, že předmět, který je pro muzeum velice žádoucí akvizicí, nemá doložený původ. I zde je však třeba při zvažování akvizice považovat za nejdůležitější skutečnost, zda je možno doložit oprávněnost nabytí předmětu. Jen ve velmi výjimečných

případech může totiž předmět bez doloženého původu tak významným způsobem přispívat k rozšíření poznání, že je ve veřejném zájmu jej uchovat. Takový objev zřejmě bude mít mezinárodní význam a měli by o něm rozhodnout odborníci z příslušného oboru. Jejich rozhodnutí by nemělo zvýhodňovat žádný stát či instituci, mělo by přihlížet k zájmům oboru a mělo by být jasné formulováno.

3.3 Terénní výzkum a sběry

Muzea musí hrát vůdčí roli v úsilí o zastavení ničení světových přírodních zdrojů, archeologických, etnografických, historických lokalit a uměleckých statků. Každé muzeum si musí stanovit koncepci, která mu umožní vyvíjet sbírkotvornou činnost v souladu s národní a mezinárodní legislativou a platnými úmluvami, a dbát na to, aby jeho přístup odpovídal duchu a intencím národních a mezinárodních snah o ochranu a zhodnocení kulturního dědictví.

Terénní výzkumy, sběry a vykopávky lze vykonávat jen v souladu se zákony a předpisy hostitelské země. Plánování terénních prací a sběrů musí předcházet průzkum, jeho zveřejnění a konzultace jak s příslušnými úřady, tak se zainteresovanými muzei či akademickými institucemi v zemi nebo v oblasti zamýšleného výzkumu. Cílem těchto konzultací je zajistit legálnost a oprávněnost plánované činnosti z akademického i vědeckého hlediska; měly by obsahovat i dohodu, jak budou získané informace a výsledky výzkumu zpřístupněny příslušným orgánům v hostitelské zemi.

Veškeré práce v terénu se musí provádět tak, aby všichni zúčastnění jednali při získávání předmětů a údajů odpovědně a v souladu se zákonem a bojovali všemi prostředky proti neetickým, nelegálním a destruktivním praktikám. Tam, kde se práce v terénu týká žijící komunity nebo jejího dědictví, by se akvizice měly uskutečňovat výhradně na základě vzájemného souhlasu s poučením o všech okolnostech, aby nedocházelo ke zneužití neznalosti původního vlastníka nebo místního informátora. Přání a vůle příslušné komunity jsou vždy prvořadá a je třeba udělat vše, aby byla respektována.

3.4 Spolupráce muzeí v oblasti sbírkotvorné činnosti

Každé muzeum si musí uvědomit a přijmout nutnost spolupráce a konzultací mezi muzei, jejichž záměry a koncepce sbírkotvorné činnosti jsou podobné. Mělo by vyhledávat konzultace i s ostatními institucemi, kde by mohlo dojít ke střetu zájmů jednak v případě akvizic, jednak při definování zaměření činnosti a specializace. Muzea musí navzájem respektovat hranice svých sběrných oblastí a zaměření.

3.5 Akvizice a státní, krajská (obecní) koncepce podpory živého umění

Sbírkotvorná koncepce se nemusí krýt se státní, krajskou nebo obecní koncepcí podpory žijících výtvarných umělců. Pokud se kryjí, musí být písemně vypracována a zveřejněna struktura průniku obou koncepcí. Pokud se státní, krajské či obecní komunity rozhodly nevést podporu žijících umělců prostřednictvím výkupu jejich prací do muzejních sbírek, je zcela legitimní, když muzeum žádá umělce o snížení nabídkových cen nebo o bezplatné dary. Muzejní pracovníci jsou povinni při posuzování nákupních cen použít vedle hodnotových kritérií a znalostí trhu s uměním také ve velké míře sociální citění.

Pokud si zájmová sdružení umělců nebo jednotliví autoři prosadí podporu z veřejných prostředků směřovanou k nákupu děl do sbírek, musí být ve spolupráci muzea a zřizovatele vypracována oficiální koncepce, která zabrání zvýhodňování jednotlivých výtvarníků či zájmových skupin stejně jako narušování typové či kvalitativní koncepce budování muzejní sbírky.

3.6 Podmíněné akvizice

Muzeum přijímá jen takové dary, odkazy a zápůjčky, které odpovídají jeho sbírkotvorné a výstavní koncepci. Nabídky spojené s konkrétně vymezenými podmínkami je třeba odmítnout, pokud se navrhané podmínky jeví jako neslučitelné s dlouhodobými zájmy muzea a jeho návštěvníků.

3.7 Zápůjčky a výpůjčky mezi muzei

Výpůjčky a zápůjčky sbírkových předmětů i celých výstav mohou hrát důležitou roli při zvyšování kvality a atraktivity muzea i jeho služeb. Muzeum jako dočasný správce zapůjčených předmětů musí věnovat náležitou péči jejich ochraně a zajistit jejich neprodlené vrácení po ukončení těchto aktivit. Totéž platí pro materiál, jenž zůstává v muzeu na odborné posouzení či na eventuální zařazení do sbírek. Musí existovat jasně formulované směrnice pro veškerý materiál, dočasně uložený v muzeu.

Zápůjčky bez jasně doloženého původu nelze přijímat ani vystavovat (viz 3.1–3.3); totéž platí pro zápůjčky, jejichž výchovně-vzdělávací, vědecký nebo akademický smysl je pochybný či neodpovídá cílům muzea (viz 3.4–3.5). Muzeum si musí zachovat výlučné právo na užití zapůjčeného materiálu a na jeho interpretaci, jež má být v souladu s nároky kladenými na sbírky a expozice (viz 2.9). Nelze dopustit střet zájmů (viz 3.7), obzvláště v případech, kdy zapůjčitel zároveň financuje výstavu (viz 2.10) nebo je v jiném vztahu k muzeu, kde se výstava koná.

Předměty z muzejních sbírek by se měly zapůjčovat výhradně k vědeckým, výzkumným nebo výchovně-vzdělávacím účelům. Nesmějí se zapůjčovat soukromým osobám.

3.8 Střet zájmů

Koncepce sbírkotvorné činnosti nebo interní předpisy muzea musí obsahovat ustanovení zajišťující, aby se žádná osoba, podílející se na řízení muzea a jeho koncepci, jako např. člen správní rady, zástupce zřizovatele nebo zaměstnanec muzea, nedostala do konfliktu s muzeem při získávání předmětů a nezneužívala důležitých informací získaných z titulu své funkce. V případě střetu zájmů mezi potřebami jednotlivce a muzea musí zájmy muzea dostat přednost. Muzeum musí rovněž pečlivě zvažovat každou nabídku, ať už formou prodeje nebo daru s odpisem z daní, ze strany zástupců zřizovatele, zaměstnanců muzea, rodinných příslušníků nebo blízkých spolupracovníků těchto osob.

4. Vyřazování ze sbírek

4.1 Všeobecný předpoklad trvalosti sbírek

Klíčovou úlohou takřka všech typů muzeí je získávání předmětů a jejich uchování pro budoucí generace. V důsledku toho musí vždy existovat opatření, bránící vyřazování sbírkových předmětů z evidence muzea. Každé vyřazení, ať už formou daru, výměny, prodeje nebo znehodnocení, vyžaduje hloubkové odborné posouzení vypracované kurátorem, na jehož základě a po vyjádření právníků jej zřizovatel teprve může schválit.

Zvláštní důvody mohou nastat v případě některých speciálních institucí, jako jsou „živá“ či „funkční“ muzea nebo některá školní a didaktická muzea. Ke zničení části předmětu může dojít například vlivem destruktivních analytických metod, realizovaných s cílem získat nové poznatky. Zde platí jasný etický požadavek, že činnost instituce nesmí ohrožovat dlouhodobé zachování studovaných, vystavovaných nebo používaných exponátů. Podrobný záznam o každé podobné činnosti se musí stát trvalou součástí sbírkové evidence daného předmětu.

4.2 Oprávnění k vyřazování sbírek a další možnosti

Má-li muzeum oprávnění k vyřazování, nebo spravuje-li předměty splňující podmínky pro vyřazení, je třeba tyto předpisy a postupy důsledně dodržovat. I tam, kde muzeum má oprávnění k vyřazování sbírkových předmětů, nemusí mít ještě úplnou volnost vyřazovat předměty. Když muzeum dojde podle platných předpisů k rozhodnutí vyřadit sbírkový předmět, které získalo díky finanční podpoře z mimomuzejních zdrojů (veřejné nebo soukromé granty, dary od společnosti přátel muzea nebo od soukromých mecenášů), musí ještě získat souhlas všech stran, které přispěly k získání předmětu.

Podléhala-li původní akvizice stanoveným restrikcím, musí být tyto respektovány, pokud se jasně neprokáže, že je to nemožné nebo že to výslovně poškozuje zájmy instituce. I v takovém případě však může muzeum konat bez omezení jen v rámci příslušných právních předpisů.

4.3 Zásady a postupy při vyřazování

Má-li muzeum pravomoc vyřazovat předměty ze svých sbírek, rozhodnutí o prodeji nebo jiném způsobu vyřazení materiálu ze sbírek může padnout teprve po pečlivém zvážení všech okolností (viz 4.1). Tento materiál musí být nejprve nabídnut formou výměny, daru nebo odprodeje jiným muzeím; teprve poté může být zařazen do veřejné dražby nebo nabízen jiným způsobem.

Rozhodnutí vyřadit sbírkový předmět buď výměnou, prodejem nebo znehodnocením spadá do kompetence zřizovatele muzea, který postupuje v součinnosti s ředitelem a kurátorem příslušné sbírky. Způsob vyřazení ze sbírky by měl respektovat etické a právní normy muzea, charakter jeho sbírek (jejich obnovitelnost či neobnovitelnost) a společenskou zodpovědnost muzea při správě sbírkového fondu. O všech těchto rozhodnutích i o předmětech, na které se vztahovaly, musí být vedeny a uchovány podrobné záznamy; pokud je to možné, je třeba učinit opatření k uchování a převodu této dokumentace, včetně fotografií a jiných médií.

Muzejní pracovníci, zástupci zřizovatele nebo jejich rodinní příslušníci či blízcí spolupracovníci nejsou za žádných okolností oprávněni kupovat předměty vyřazené z muzejních sbírek. Stejně tak žádná z těchto osob si nikdy a žádným způsobem nesmí přisvojit předměty pocházející z muzejních sbírek – ani na přechodnou dobu – do své osobní sbírky či pro vlastní potřebu.

Finanční a jiné prostředky získané vyřazením a prodejem předmětů z muzejních sbírek musí být využity výhradně ku prospěchu sbírky, obvykle na získání nových akvizic do příslušné sbírky.

4.4 Navracení a restituce předmětů kulturní hodnoty

Principy, podle nichž musí muzea postupovat při navracení a restitucích kulturních statků, stanoví *Konvence UNESCO o způsobech zamezení nezákonnému dovozu, vývozu a transferu vlastnictví předmětů kulturní hodnoty (1970)* a *Konvence UNIDROIT o uloupených a nezákonně vyvážených předmětech kulturní hodnoty (1995)*. Pokud země původu nebo její obyvatelé vyžadují navrácení předmětu, který byl prokazatelně vyvezen nebo jinak přemístěn v rozporu se zásadami stanovenými v těchto konvencích, a jestliže se prokáže, že tento předmět je součástí jejího kulturního nebo přírodního dědictví, pak dotyčné muzeum musí – pokud mu to zákony umožňují – podniknout bezodkladně a se vši zodpovědností kroky směřující k jeho navrácení.

V případě žádostí o navrácení předmětů kulturní hodnoty do země jejich původu musí být muzea připravena iniciovat otevřený dialog založený na vědeckých a odborných principech (spíše než postupovat po politické nebo úřední linii). Je také třeba zabývat se možnostmi bilaterální nebo multilaterální spolupráce, jež by pomohla muzeím v zemích, které přišly o podstatnou část svého kulturního nebo přírodního dědictví. Muzea musí rovněž plně respektovat ustanovení *Konvence o ochraně kulturních statků v případě ozbrojeného konfliktu* (Haagská konvence, První protokol 1954 a Druhý protokol 1999) a na jejich základě se zdržet nákupu a jakéhokoli získávání předmětů kulturní hodnoty pocházejících z okupovaných zemí.

PROFESIONÁLNÍ JEDNÁNÍ

V této části se předpokládá, že odborní muzejní pracovníci jsou zaměstnanci muzea. Tyto zásady platí rovněž v případě, kdy jednotlivec poskytuje služby muzeu přímo nebo prostřednictvím specializované agentury.

5. Všeobecné principy

5.1 Etické závazky muzejních pracovníků

Být zaměstnancem muzea, financovaného buď z veřejných nebo soukromých zdrojů, je závazek vůči veřejnosti a nese to s sebou velkou zodpovědnost. Zaměstnanci muzea musí proto při všech svých činnostech jednat čestně, přísně dodržovat etické zásady a zachovávat nejvyšší stupeň objektivitu stejně jako nejvyšší stupeň kvality své práce, který jim jejich kvalifikace umožňuje.

Muzejní pracovník se musí řídit dvěma hlavními zásadami: Za prvé, muzea reprezentují závazek vůči veřejnosti a jejich význam pro společnost je přímo úměrný kvalitě, nikoli kvantitě poskytovaných služeb. Za druhé, intelektuální schopnosti a odborné znalosti samy o sobě nestačí a musí být podmíněny vysokou úrovní etického jednání.

Ředitel a ostatní muzejní pracovníci jsou vázáni k muzeu, kde pracují, profesionální a akademickou loajalitou a jsou vždy povinni jednat v intencích koncepce muzea. Musí se řídit zásadami *Profesního etického kodexu českých muzeí umění* a měli by také znát další kodexy či koncepční dokumenty vztahující se k muzejní práci. V případě nutnosti musí ředitel upozornit zřizovatele muzea, aby jednal v souladu s těmito zásadami.

5.2 Individuální jednání

Loajalita ke kolegům a k zaměstnavateli – muzeu – je důležitým profesionálním závazkem a musí být založena na věrnosti základním etickým principům vztahujícím se k profesi jako takové.

Uchazeči o určitou funkci v muzeu musí otevřeně a pravdivě poskytnout všechny informace, které mohou mít vliv na posuzování jejich žádosti; jsou-li přijati, musí přistoupit na to, že práce v muzeu je zpravidla povoláním na plný úvazek. I když pracovní smlouva nezakazuje vedlejší zaměstnání nebo obchodní zájmy, ředitel ani vedoucí pracovníci nesmí přijmout jiné placené zaměstnání nebo zakázku mimo muzeum, pokud by mohlo dojít ke střetu zájmů. Při přijímání jakýchkoli placených nebo neplacených funkcí musí muzejní pracovníci dbát zásad osobní i institucionální etiky a nezpronevřovat se jim.

Mezi činnostmi, které vytvářejí střet zájmů patří zejména obchodování s uměním a práce pro instituce, které mají zisk z výroby nebo prodeje návykových látek, kýchle a kulturního braku nebo spolupráce s institucemi propagujícími totalitní ideologie. Mezi činnostmi, které naopak podporují muzejní profesí patří například spolupráce na výzkumech podobného či doplňkového zaměření jako v mateřské instituci, pedagogické aktivity nebo účast v kolektivních orgánech odborně posuzujících oblasti související s činnostmi muzea.

5.3 Soukromé zájmy

Zatímco příslušníci jiných profesí mají právo na určitou míru osobní nezávislosti, muzejní pracovníci si musí uvědomovat, že žádný soukromý, obchodní nebo odborný zájem nelze zcela oddělit od zájmu muzea nebo jiné formální vazby, kterou vůči muzeu mají – a to navzdory všem možným opatřením a výhradám. Veškerá činnost jednotlivce, která s muzeem jakkoliv souvisí, může mít vliv na instituci nebo jí být přisuzována. Muzejní pracovník musí tedy dbát nejen na svou skutečnou motivaci a osobní zájmy, ale i na to, jak může být jeho činnost interpretována vnějšími pozorovateli.

Zaměstnanci muzea a jiné jim blízké osoby nesmí přijímat dárky, pozornosti, půjčky nebo jiné osobní výhody, nabízené v souvislosti s jejich působením v muzeu (viz 8.5). Profesionální zdvořilost může příležitostně zahrnovat i předávání a přijímání dáreků. Tyto vzájemné pozornosti se musí vždy odehrávat ve jménu instituce, nikoliv jménem jednotlivce.

6. Profesionální zodpovědnost za sbírky

6.1 Akvizice sbírkových předmětů

Ředitel a odborní pracovníci musí vždy podniknout všechny možné kroky k zajištění toho, aby zřizovatel muzea vydal nebo potvrdil písemnou koncepci sbírkotvorné činnosti, která pak bude v pravidelných intervalech revidována a upravována. Tato koncepce, oficiálně schválená a kontrolovaná zřizovatelem, tvoří základ pro veškeré rozhodování a odborná doporučení týkající se akvizic.

6.2 Péče o sbírky

Péče o sbírky je prvořadou profesionální povinností, a proto je důležité zajistit, aby všechny předměty, které byly dočasně nebo trvale přijaty do muzea, byly odpovídajícím způsobem a rozsahem zdokumentovány, aby byl znám jejich původ, identifikace, stav

a zásahy na nich provedené. Všechny předměty přijaté do muzea musí být řádně uchovávány, chráněny a udržovány, přičemž je třeba brát ohled i na zvláštní režim materiálu, vztahujícímu se k žijícím společenstvím.

Velkou pozornost je třeba věnovat co nejlepšímu zajištění bezpečnosti, tj. ochraně sbírek proti přírodním a člověkem způsobeným katastrofám, bezpečnostním opatřením proti krádežím ve výstavních prostorách, v pracovních nebo depozitářích, proti poškození při manipulaci se sbírkovými předměty a proti poškození nebo krádeži při přepravě. Tam, kde se místní nebo státní orgány rozhodly využívat služeb komerčních pojišťoven, musí muzejní pracovníci zajistit, aby krytí rizik bylo adekvátní, zvláště pokud se týká předmětů převážných, vypůjčených nebo předmětů, které sice muzeu nepatří, ale za něž v dané chvíli zodpovídá.

Muzejní pracovníci nesmí pověřovat péčí o sbírkové předměty, zejména důležitými kurátorskými, konzervátorskými nebo jinými odbornými činnostmi osoby, které nemají odpovídající znalosti a praxi, nebo nepracují pod dostatečným dozorem. Samozřejmou povinností je konzultovat s odborníky v muzeu i mimo ně v případě, že úroveň odborných znalostí pracovníka muzea nedostačuje pro zajištění odpovídající péče o svěřené sbírky.

6.3 Restaurování a konzervace sbírek

Jednou ze základních etických povinností každého muzejního pracovníka je zajišťovat odpovídající restaurátorskou a konzervátorskou péči sbírkám i jednotlivým předmětům, za něž má jeho zaměstnavatelská instituce odpovědnost, a tak se zasadit o to, aby sbírky byly v největším možném rozsahu zachovány pro příští generace v optimálním stavu, s přihlédnutím k současnému stupni vědomostí a finančním možnostem.

Základním předpokladem při práci konzervátora a restaurátora je rozpoznat kulturní a fyzickou integritu a autenticitu předmětu či sbírky a respektovat ji. U sakrálních předmětů jde také o úctu k tradicím a kultuře komunity, která je používala (viz 6.6). Proto je velmi důležité zpracovat ke každému předmětu odpovídající dokumentaci, zahrnující jeho stav, rozbor složení, záznam o stavu a popis poškození.

Muzejní pracovníci zabývající se péčí o sbírky odpovídají za vytvoření a dlouhodobé zajištění ochranného prostředí pro sbírky, ať už uložené v depozitářích, vystavené nebo při transportu. Tato preventivní konzervace je důležitým prvkem v rizikovém managementu muzea.

Stav sbírkového předmětu si v některých případech může vyžádat aktivní konzervaci a práci kvalifikovaného konzervátora nebo restaurátora. Může jít o restaurování či konzervátorský zásah, hlavním cílem však musí být stabilizace sbírkového předmětu. Všechny konzervátorské a restaurátorské postupy musí být zdokumentovány a reversibilní, všechny přidané materiály a fyzické modifikace musí být jasně rozpoznatelné od původního předmětu či exempláře.

6.4 Evidence a dokumentace sbírek

Vedení evidence a dokumentace sbírek podle příslušných norem je důležitou součástí muzejní práce. Zvláště důležité je, aby evidence sbírek obsahovala úplný popis všech předmětů, údaje o jejich původu a o podmínkách jejich nabytí do muzea. Údaje o každém sbírkovém předmětu je třeba uchovávat a doplňovat, pokud je tento předmět součástí sbírkového fondu muzea. Tyto údaje se musí uchovávat na bezpečném místě a musí být doplněny vyhledávacím systémem, umožňujícím snadnou dostupnost pracovníkům muzea i ostatním oprávněným uživatelům (viz 2.7). Pokud jsou údaje o sbírkách zveřejněny na internetu nebo prostřednictvím jiného média, je třeba věnovat zvláštní pozornost ochraně citlivých osobních nebo souvisejících údajů či jiných důvěrných informací.

6.5 Péče o živé tvory

Pokud muzea chovají pro výstavní a výzkumné účely živá zvířata, musí být jejich zdraví a zajištění odpovídajících životních podmínek prvořadou etickou povinností. Je nezbytné, aby chovaná zvířata absolvovala pravidelné veterinární prohlídky a aby jejich životní podmínky pravidelně kontroloval veterinární lékař nebo osoba s příslušnou kvalifikací. Muzeum musí vypracovat bezpečnostní předpisy pro zaměstnance i návštěvníky, které musí být schváleny odborníkem – veterinářem, a zajistit jejich dodržování. V případě biologických prvků výtvarných děl muzeu zapůjčených nelze tuto povinnost ponechat na autorovi nebo majiteli, muzeum k ní musí samo přistoupit se vši zodpovědností.

6.6 Lidské pozůstatky a předměty sakrálního charakteru

Sbírky obsahující lidské pozůstatky nebo materiál sakrálního charakteru musí být uloženy bezpečně, s náležitou úctou a pečlivě opatrovány jako archivní sbírky ve vědeckých institucích. V oprávněných případech musí být na vyžádání zpřístupněny k badatelským účelům. Výzkum tohoto materiálu, jeho uložení, péče o něj i jeho užití (vystavování, výroba kopií a publikování) musí probíhat tak, aby to odpovídalo nejen profesionálním standardům, ale i společenskému zájmu a přesvědčení etnických nebo náboženských komunit, z nichž tyto předměty pocházejí. Je-li citlivý materiál prezentován na výkladových výstavách, musí se tak dít s velkou mírou taktu a s úctou k lidské důstojnosti ve všech jejich podobách.

Požadavky na odstranění lidských pozůstatků nebo předmětů sakrálního charakteru z veřejně přístupných výstav je třeba řešit neprodleně, citlivě a ohleduplně. Podobně je třeba řešit i požadavky na navrácení tohoto materiálu. Postup při vybavování těchto žádostí má mít muzeum jasně stanoven (viz 4.4).

6.7 Soukromé sbírky

Akvizice, sběratelství a vlastnictví sbírkových předmětů v soukromé sbírce v majetku muzejního pracovníka nemusí být samo o sobě v rozporu s etikou; lze to považovat za užitečný způsob rozšiřování odborných znalostí a rozhledu. Nesmí však docházet ke střetu zájmů mezi muzejním pracovníkem a muzeem ani při akvizici sbírkových předmětů ani při žádné jiné osobní sběratelské činnosti. V muzeích, kde není muzejním pracovníkům povoleno mít soukromé sbírky je nutno toto nařízení respektovat. Tam, kde takové restriktce neexistují, musí muzejní pracovník vlastní soukromou sbírku předložit zřizovateli na vyžádání popis této sbírky a sběratelský plán. Zároveň musí zřizovatel s muzejním pracovníkem uzavřít dohodu ve věci této sbírky a striktně ji dodržovat (viz 8.4).

7. Profesionální zodpovědnost vůči veřejnosti

7.1 Dodržování profesních standardů

Muzejní pracovníci musí dodržovat stanovené standardy a právní předpisy, zachovávat čest a dobré jméno své profese. Musí chránit veřejnost před nezákonným nebo neetickým jednáním a využít každé příležitosti, jak ji informovat a seznamovat se svými profesionálními cíli, záměry a úsilím tak, aby se posílilo všeobecné povědomí o společenském přínosu muzeí.

U muzeí umění je významným prvkem estetické působení na veřejnost všemi formami, které návštěvník muzea vnímá. Znamená to například, že ukázková estetická kritéria splňují nejen exponáty vybrané pro výstavy a expozice, ale také vzhled budovy muzea, jejího okolí i interiéru včetně obslužných, jako jsou šatny, čítárny či hygienická zařízení, tiskoviny ad. vizuální prezentace, oblečení zaměstnanců apod.

7.2 Vztahy k veřejnosti

Muzejní pracovníci musí ve vztahu k veřejnosti vždy vystupovat ochotně a zdvořile, musí podle personálních možností rychle reagovat na veškerou korespondenci a žádosti o informace. I když musí zachovávat důvěrnost informací, jsou povinni dát své odborné znalosti k dispozici veřejnosti i odborníkům a umožnit kontrolovaný, avšak neomezený přístup k požadovanému materiálu či dokumentaci, kterou mají ve své péči, i když se jedná o jejich soukromý výzkum nebo zvláštní oblast zájmu.

7.3 Důvěrnost informací

Muzejní pracovníci musí chránit všechny důvěrné informace, týkající se původu materiálu, který muzeum vlastní nebo který mu byl zapůjčen (viz 3.6), osobních údajů osobností, které jsou předmětem výzkumu stejně jako osobních údajů spolupracovníků a návštěvníků muzea, informace o bezpečnostním systému muzea, o zajištění bezpečnosti soukromých sbírek nebo všech míst, která navštěvují v souvislosti s plněním svých pracovních povinností (viz 2.8).

Profesionální mlčenlivost je třeba rovněž zachovávat v případech, že předmět je přinesen do muzea k určení. Tam, kde takto získané informace přispívají k obecnému rozšíření poznatků, je třeba uvědomit vlastníka, že je žádoucí je zveřejnit (viz 8.3). Bez výslovného souhlasu majitele však nelze údaje o předmětu sdělovat žádné jiné instituci ani jednotlivci.

Požadavek důvěrnosti se nevztahuje na zákonnou povinnost informovat policii nebo jiné příslušné orgány při vyšetřování týkajícím se kradeného, nezákonně získaného nebo převáženého majetku.

8. Profesionální zodpovědnost vůči kolegům a profesi

8.1 Profesionální zodpovědnost

Muzejní pracovníci jsou povinni sledovat cíle, záměry a postupy své zaměstnavatelské instituce a přijímat její rozhodnutí. Pro odborného pracovníka je základním kritériem hodnoty práce její reálný společenský přínos, na dalším místě všeobecná veřejná prestiž jeho instituce a až poté uznání odborné veřejnosti.

Vedle legislativy je pro muzejního pracovníka důležitým korektivem jeho osobní profesionální hrdost, která mu nedovolí nejen neetické jednání, ale stanovuje také minimální úroveň kvality odborné práce, kterou musí splňovat vše, co je nabízeno odborné i laické veřejnosti.

Muzejní pracovníci mohou podávat řádné námítky proti návrhům nebo praktikám, které by mohly být škodlivé pro muzeum, pro muzea obecně, pro profesi jako takovou nebo které jsou v rozporu s profesionální etikou. Tyto názorové rozdíly je třeba vyjadřovat objektivně.

8.2 Profesionální vztahy

Odborní muzejní pracovníci jsou povinni vnímat víceoborový charakter většiny muzejních činností. Vzájemně proto respektují nutnost odborné kvalifikace pro výkon práce ve svých oborech. Nesnaží se nekvalifikovaně vstupovat do oborů, pro které nejsou vyškoleni ani jinak snižovat význam kvalifikace pro práci v nich.

Muzejní pracovníci jsou povinni předávat své vědomosti a zkušenosti svým kolegům, badatelům a studentům příslušných oborů. Měli by si vážit těch, od kterých se učili, a bez nároku na svůj osobní prospěch dále odevzdávat své poznatky a zkušenosti, které mohou být užitečné ostatním.

Vzdělávání muzejních pracovníků ve specializovaných činnostech nutných pro muzejní práci je pro rozvoj profese neobyčejně důležité. Tam, kde je to třeba, musí každý svým dílem zodpovědně přispět k odbornému vzdělávání svých kolegů. Muzejní pracovníci, pověřeni vedením mladých zaměstnanců, stážistů, studentů a asistentů, absolvujících některou z formálních či neformálních forem odborného vzdělávání, jim musí nezištně předávat své zkušenosti a znalosti a jednat s nimi s vážností a respektem, obvyklým mezi příslušníky muzejní profese.

Rozvoj prospěšné dobrovolné činnosti rovněž závisí na dobrých vztazích mezi muzejními pracovníky a dobrovolníky. Zaměstnanci muzea se musí dobrovolníkům věnovat a budovat konstruktivní a harmonické pracovní prostředí. Dobrovolní spolupracovníci mají znát tento kodex a řídit se jím při své činnosti v muzeu i jinde (viz 2.6).

Muzejní pracovníci vstupují do pracovních vztahů s mnoha dalšími lidmi – odbornými pracovníky i dobrovolníky – v muzeu, kde pracují, i mimo ně. V těchto vztazích musí vystupovat zdvořile, poctivě a být schopni pohotově poskytovat ostatním vysoce kvalitní odborné služby.

8.3 Vědecko-výzkumná činnost

Vědecko-výzkumnou činnost, směřující ke stanovení původu sbírkových předmětů, jejich interpretaci, publikaci a dalším náležitým cílům, je třeba po všech stránkách podporovat. Od vedení muzea to vyžaduje vytvoření a respektování předpokladů pro vědeckou práci, k nimž patří zejména organizační a prostorové podmínky pro klidné dlouhodobé soustředění, přístup k pramenům informací včetně kontaktu s výzkumným materiálem a dalšími odborníky. Úroveň vědecko-výzkumné práce v jednotlivých muzeích je sice odlišná, vždy by se však měla vázat ke koncepčním záměrům příslušné instituce a respektovat platné právní, etické a akademické postupy, včetně podmínek státní a mezinárodní legislativy o autorských právech. Citace pramenů ve všech formách (publikace, předaná informace, ústní sdělení, popis či jakýkoli jiný tradiční či moderní prostředek komunikace) je etickou povinností. Výsledky výzkumu je třeba zveřejňovat, aby byly k dispozici odborníkům i veřejnosti.

Připravují-li zaměstnanci muzea materiál k prezentaci nebo dokumentují-li terénní výzkum v rámci svých pracovních povinností, zůstávají veškerá práva k tomuto dílu muzeu, pokud není výslovně sjednána jiná dohoda.

8.4 Obchodní činnost

Žádný muzejní pracovník se nesmí přímo ani nepřímo podílet na jakémkoliv obchodování (nákup nebo prodej za účelem zisku) s kulturním dědictvím. Obchodní činnost, vykonávaná zaměstnanci muzea, může působit vážné problémy i tehdy, kdy nehrozí nebezpečí přímého konfliktu zájmů se zaměstnavatelskou institucí, a proto není povolena.

8.5 Další možné střety zájmů

Všeobecně platí, že muzejní pracovníci nesmí vykonávat žádné činnosti, které by mohly být vykládány jako střet zájmů. Vzhledem ke svým znalostem, zkušenostem a kontaktům dostávají odborní muzejní pracovníci často nabídky k provozování poradenské či konzultační služby nebo požadavky na znalecké ohodnocení předmětů z titulu soukromé osoby. I tam, kde to právní předpisy i podmínky pracovní smlouvy umožňují, mohou se kolegům, zaměstnavateli nebo veřejnosti tyto činnosti jevit jako zdroj střetu zájmů. Proto je třeba striktně dodržovat zákony i ustanovení pracovní smlouvy; v případě možného konfliktu je nutno věc bezodkladně ohlásit příslušnému nadřízenému nebo zřizovateli muzea a podniknout kroky k nápravě situace.

Přednášková a publikační činnost mimo muzeum i vedlejší pedagogické úvazky podporují výhodně pro muzeum odborné kontakty a přispívají ke zvýšení prestiže instituce. Jsou vnímány jako přínosné, ale nesmí být vykonávány na úkor muzejní práce. Proto je každý muzejní pracovník povinen na požádání seznámit ředitele instituce s rozsahem a obsahem takových aktivit. Vedení muzea nemůže pracovníkovi uvedenou aktivitu zakázat, má však právo stanovit její vztah k pracovní době muzea nebo navrhnout pracovníkovi dohodu o rozdělení honoráře za externí vědeckou činnost na část osobní a část náležící muzeu.

Velkou pozornost je třeba věnovat tomu, aby externí zájmy nikterak nenarušovaly důsledné plnění pracovních úkolů a povinností (viz 3.7 a 5.2). Běžný je etický konsensus mezi muzeem a jeho vědeckými pracovníky, kdy je předpokládána jejich zaujatá obětavá odborná práce nelimitovaná pracovní dobou a současně tolerantní postoj vedení muzea k jejich externímu odbornému působení. Posuzování individuálních odchylek od tohoto standardu je věcí zkušeného a citlivého managementu muzea.

8.6 Ověřování autenticity a znalecké posudky (oceňování)

Předávání vědomostí a odborných znalostí kolegům z oboru i veřejnosti je jedním ze základních cílů muzea a mělo by se tak dít na vysoké vědecké úrovni (viz 7.2). Při ověřování autenticity, znaleckém posuzování či oceňování předmětů však může docházet ke konfliktu zájmů. Vyjádření o finanční hodnotě předmětů lze vydávat pouze tehdy, je-li to povoleno a na základě oficiální žádosti jiného muzea, kompetentních právních a státních orgánů nebo jiných veřejných orgánů. Pokud do transakce z finančních či právních důvodů vstupuje muzeum jako zaměstnavatel, je třeba zajistit ohodnocení nezávislým znalcem.

Vědečtí pracovníci muzeí umění respektují potřebu vyšší objektivitu posuzování estetických hodnot uměleckých výtvorů, které může být dosaženo pouze formou kolektivního (komisionálního) posuzování. Proto se při všech závažných hodnoceních takového typu (soutěže, akviziční výběr apod.) vyhýbají individuálnímu posuzování. Ke kolektivnímu posuzování estetických hodnot uměleckých výtvorů mohou být přizváni také laici, nemají však tvořit většinu členů komise. Laickými členy komise mohou být coby zástupci zřizovatele pouze volení zastupitelé, nikoliv zaměstnanci úřadu.

Muzejní pracovníci nesmí určovat předměty nebo jinak potvrzovat jejich autenticitu, pokud mají důvod se domnívat, že tyto předměty byly získány nezákonně, případně převáženy, importovány nebo exportovány v rozporu s platnými předpisy. V žádném případě nesmí jednat způsobem, který by se mohl vykládat jako přímé či nepřímé napomáhání těmto aktivitám. Vyskytne-li se podezření na protiprávní či nepovolené jednání, je třeba o tom uvědomit kompetentní orgány.

8.7 Jednání odporující etickým zásadám

Každý muzejní pracovník musí znát příslušné zákony a právní předpisy a podmínky pro jejich uplatňování. Musí se vyvarovat situací, které by mohly být interpretovány jako korupce nebo jinak nevhodné chování. Žádný představitel muzea nesmí přijímat od obchodníků, dražitelů nebo jiných osob dary, pohostinství nebo jakékoli odměny, které lze považovat za ovlivňování ve věci koupě nebo vyřazování sbírkových předmětů, případně za ovlivňování směřující k vyvolání či naopak ke zdržení se oficiálního jednání v nějaké věci.

Aby se předešlo možnému podezření z korupce, nesmí muzejní pracovníci ani doporučovat veřejnosti služby konkrétních obchodníků, dražitelů, odhadců, apod. Nesmí také akceptovat „speciální cenu“ či slevu na své osobní nákupy u obchodníků, s nimiž oni sami nebo jejich zaměstnavatelé udržují profesionální styky.

9. Etika návštěvníka

Návštěvník dává najevo stylem svého chování i oblečením ochotu vcítit se do atmosféry muzea a z ní vyplývající ohled k typu tradice, kterou s sebou nese duch místa a v něm prezentovaných sbírkových předmětů.

Slušný návštěvník zcela vyloučí obtěžování druhých tím, že je nesnímá záznamovými přístroji a vypíná zvukové signály svých osobních přístrojů, při příchodu po začátku programů vstupuje ve chvílích, kdy je nenaruší nebo o přestávkách a v případě nemoci, infekcí či vnějšími projevy obtěžujících okolí, zcela zruší svou návštěvu. Stejně tak při vlivu alkoholu i dalších drog. Slušný návštěvník nevstupuje do muzea ani s žádnými silnými zápachy kouře, chemikálií či jiných nečistot ani nekouří při vstupu do budovy.

Pokud patří k některé z většinových společenských skupin, nepovažuje návštěvník za etické předpokládat automatické směřování hlavního zájmu muzea k němu samotnému. Respektuje potřeby elitních i handicapovaných menšin, snaží se vnímat smysl jejich společenské funkce, případně sociální přínos a podporuje finanční investice do takových typů muzejních aktivit.

Slušný návštěvník podporuje bezpečnost muzea respektováním pravidel, která jsou oznámena u vchodu do budovy, zejména nevnášením jakýchkoliv zbraní, odkládáním svrchníků a zavazadel v šatně, neužíváním komunikačních přístrojů s výjimkou pomoci při narušení bezpečnosti a nezakrýváním žádné části tváře, tedy také neužíváním neprůhledných slunečních brýlí.

Podporuje také ochranu autorských práv nevnášením žádných snímacích audiovizuálních zařízení všude, kde to není výslovně povoleno.

Při porušení pravidel druhými není slušný návštěvník alibisticky pasivní a pokud nemá odvahu sám jednat, upozorní ihned vhodného zaměstnance muzea, v případě narušení bezpečnosti a autorských práv také policii.

Slušný návštěvník je ohleduplný ke svému okolí i v přítomnosti nižších společenských vrstev, u kterých jeho ohleduplnost budí výsměch.

Slušný návštěvník sděluje své připomínky i kritiku vůči muzejní činnosti přímo jednotlivým pracovníkům muzea pro styk s veřejností nebo je zapisuje do návštěvní knihy. Na zřizovatele muzea se obrací pouze v případě, že nebyl opakovaně zásadně spokojen s tím, jak na jeho kritiku reagovalo vedení muzea.

10. Aplikace Profesního etického kodexu českých muzeí umění

Přijetí tohoto kodexu je dobrovolné a je současně ctí každého pracovníka či návštěvníka českých muzeí umění nebo institucí tato muzea zřizujících. Pro členské instituce a jejich zaměstnance se tento kodex stal po projednání v letech 2005 – 2007 součástí členských povinností.

Slovníček pojmů

Etika. Pojem etika zde není užíván v přísně vědeckém smyslu, ale tak aby souvislosti byly srozumitelné laikům ve vazbě na každodenní praxi. Proto je někdy nahrazován také slovem „slušnost“.

Galerie výtvarného umění. Při přípravě znění etického kodexu jsme důsledně vycházeli z předpokladu, že sbírkové, neziskové instituce, které jsou v českém prostředí tradičně nazývány „galerie“, jsou specializovaná muzea umění. Proto se každé užití slova „muzeum“ v tomto textu vztahuje i na ně.

Kulturní dědictví. Hmotný nebo duchovní doklad, přírodní nebo umělý, jemuž je přikládán estetický, historický, vědecký nebo duchovní význam.

Mecenáš. Partner muzea, který přispívá na jeho činnost anonymně, tedy zcela nezištně.

Muzeum (dle statutu ICOM 1989 a 1995) je stálá nevýdělečná instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřená veřejnosti, která získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělání, výchovy a potěšení.

Nezisková organizace. Právnícká osoba, společnost či volné sdružení, jejíž příjmy (včetně všech rezerv a zisků) jsou využívány výhradně ve prospěch této právnícké osoby a jejího fungování.

Obchodní činnost. Nákup a prodej věcí za účelem zisku jednotlivce nebo instituce.

Odborný muzejní pracovník je každý, kdo je zaměstnancem muzea nebo instituce muzeu odpovídající a kdo má současně odbornou kvalifikaci nebo ekvivalentní praktickou zkušenost v některém z oborů potřebném pro řízení a provoz muzea, jakož i nezávislé osoby, které pracují pro muzea – v duchu výše uvedené definice – buď jako externí odborní pracovníci nebo jako poradci, avšak nepropagují žádné komerční produkty a zařízení, potřebné pro muzea a muzejní služby, ani s takovými produkty neobchodují.

Poznávací činnost. Aktivita, jejímž účelem je napomáhat šíření poznatků a porozumění, vyplývající z interpretace předmětů či pojmů.

Patříčná péče. Požadavek, že je třeba věnovat maximální péči zjištění všech skutečností před učiněním rozhodnutí, zvláště při identifikaci původu a historie sbírkového předmětu nabízeného k akvizici nebo k užívání, než se ho muzeum rozhodne přijmout.

Právoplatné nabytí. Jednoznačné právo na vlastnictví či majetek, podložené písemným dokladem.

Původ (provenience). Úplná historie předmětu od okamžiku jeho objevení nebo vytvoření až do současnosti, na jejímž základě se stanoví autenticita a vlastnictví.

Řídící orgán muzea. Tento obecný termín není v ČR běžně rozšířený, a proto jej text tohoto kodexu na rozdíl od Kodexu ICOM nepoužívá. Jeho nedostatkem je mj. zavádějící varianta výkladu obsahu, která stojí proti demokratické zásadě „Kulturu nemožno řídit, třeba ji jen vytvářet podmínky.“.

Sponzor. Partner muzea, který přispívá na jeho činnost za účelem posílení svého společenského postavení.

Střet (konflikt) zájmů. Existence osobního nebo soukromého zájmu, který je v rozporu se zásadami výkonu zaměstnání, což ohrožuje – skutečně nebo zdánlivě – objektivitu rozhodování.

Zisková činnost. Aktivita, jejímž účelem je přinášet finanční výnosy nebo zisk.

Znalecký posudek (ocenění). Potvrzení autenticity a ohodnocení předmětu nebo exempláře. V některých zemích je termín užíván pro nezávislé ohodnocení nabízeného daru k účelům daňových úlev.

Zřizovatelem muzea se v textu pro prostředí ČR rozumí instituce, která vystavila zřizovací listinu a v optimálním případě současně také muzejní rada, kterou tato instituce jmenovala a které volení zastupitelé delegovali některé pravomoci.